

אוניברסיטת תל אביב, החוג להיסטוריה כללית

מהרומנטיקה הגרמנית ועד היוגה: התשוקה למזרח באירופה המודרנית

ד"ר עפרי אילני

מאז סוף המאה ה-18 הידקו המעצמות האירופיות את אחיזתן הצבאית, הכלכלית והפוליטית במזרח – ממצרים ועד הודו. אירופה ביססה את עליונותה על המזרח באמצעות עיצוב דימויו של מרחב מגוון זה כטריטוריה נחשלת, דתית וקנאית. אך במקביל, היווה המזרח גם מחוז חפץ, ומושא הערצה ותשוקה. נוסעים, חוקרים ואינטלקטואלים אירופים, בפרט גרמנים, אימצו לעצמם זהות אוריינטלית מדומיינת כדי לבקר באמצעותה את המודרניות, ואת אירופה עצמה. מגמה תרבותית זו הולידה מגוון רחב של תופעות חשובות בעידן המודרני, ביניהן: מיתוס הגזע הארי, תנועות נוצריות של הגירה למזרח, מסעות למזרח לצורך גילוי עצמי רוחני ומיני, ולבסוף גם התנועה הציונית.

איפה זה "מזרח"?

אדוארד סעיד. *אוריינטליזם*. מאנגלית: עתליה זילבר. עם עובד, 2000, עמ' 51-71

אוסאמה אבן מונקד, "טיפשותם של הפראנקים". מתוך *ניסיון חיי: זיכרונותיו של אביר מוסלמי*. מערבית: אלה אלמגור. עם עובד, 2011, עמ' 153-156

Ex oriente lux: השורשים העתיקים של הערצת המזרח

בראשית י-יב

הבשורה על פי מתי, ב, 12-1

אוריפידס, *הבקכות*. מיוונית: אהרן שבתאי, עמ' 41-47

הגנרל לבש טורבאן: מסע נפוליאון למצרים

Juan Cole, "Ali Bonaparte", in: *Napoleon's Egypt: Invading the Middle East*. Palgrave Macmillan 2007, pp. 123-143.

חוויות חדשות: חשיש ואופיום

על החשיש: תיאופיל גוטייה, ז'ראר דה נרוואל, שארל בודלר. בתוך *דפי עשב: חשיש בספרות העולם*. ערך: דן לאור. חרגול 2003, עמ' 27-48, 56-71.

Mike Jay, *Emperors of Dreams: Drugs in the Nineteenth Century*, Dedalus, 2000, Chapter 3

האוריינטליזם הגרמני: הרדר ו"המקור המזרחי"

Johann Gottfried Herder, *Another Philosophy of History and Selected Political Writings*. Trans. Ioannis D. Evrigenis and Daniel Pellerin. Hackett, 2004, pp. 1, 9-16.

מוריס אולנדר, *לשונות גן עדן: ארים ושמים – זוג מן השמיים*. שוקן 1999, עמ' 58-82.

הולדת המיתוס הארי

Nicholas A. Germana, "Self-Othering in German Orientalism: The Case of Friedrich Schlegel," in *The Comparativist* 34 (May 2010): pp. 80-94.

המסע המיסטי למזרח מהרומנטיקה הגרמנית ועד הביטלס

לובלסקי, אייזיק, "כולנו מגיעים מהמזרח": פרידריך מקס מילר והמצאת הדימוי הרוחני של הודו, *זמנים* 56 (122)

הפוגה תיאורטית: ניכוס! התמזרחות! אוקסידנטליזם?

Ian Buruma and Avishai Margalit. *Occidentalism: The West in the Eyes of Its Enemies*. New York: Penguin, 2004, pp. 1-12, 35-47.

רון חכלילי, "חצי פיתה עם בננה שמנכסת אותי". קפה גיברלטר, 25.6.2014.

חן אלמליח, "צניעות תל אביב, צניעות". העוקץ, 3.12.2015.

Drang nach Osten: הגרמנים ומזרח אירופה

Vejas Gabriel Liulevicius, *The German Myth of the East: 1800 to the Present*. Oxford, 2009. 1-8, 158-170

בורגנים יהודים וקסם ה-Ostjuden

Martin Buber, "The Spirit of the Orient and Judaism". In *On Judaism*. Schocken, 1967, pp. 56-70.

Artur Kamczycki, "Orientalism: Herzl and his Beard". *Journal of Modern Jewish Studies*. Volume 12, Issue 1, 2013, pp. 90-116.

הקולוניאליזם הבריטי ו"הערבים האצילים"

David Cannadine, *Ornamentalism: How the British Saw Their Empire*. Penguin, 2001, pp. 71-82.

ת' א' לורנס, *שבעה עמודי החכמה*. מערכות, 2006. עמ' 36-38, 43-46

"תשוקות אוריינטליות": המזרח כגן עדן מיני

גוסטב פלובר, "בקשיש, בקשיש" [מכתבים מקהיר, ינואר 1850]. בתוך *מכתבים*. מצרפתית: דורי פרנס. ידיעות אחרונות, 2006, עמ' 119-162.

עפרי אילני, "גופו של הגיי הפך לשדה קרב במלחמת המערב והאיסלאם", *הארץ*, 15.6.2016.

המשיכה למזרח בציונות המוקדמת

ישראל ברטל, "קוזאק ובוויי". בתוך: *קוזאק ובוויי: "עם" ו"ארץ": בלאומיות היהודית*. עם עובד, 2007.

אריאל הירשפלד, "קדימה: על תפיסת המזרח בתרבות הישראלית". בתוך: *קדימה - המזרח באמנות ישראל*. עריכה: תמי מיכאלי. ירושלים: מוזיאון ישראל, 1998.